

адвокат Дмитро Ягунов

свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю №1822,
видане на підставі рішення КДКА Одеської області №VI-3/159 від 30.10.2009
www.yagunov.org.ua d.yagunov@gmail.com +38 (068) 176 76 26

Рада адвокатів України

**Національна асоціація
адвокатів України**

**Вища кваліфікаційно-
дисциплінарна комісія адвокатури**

КДКА Одеської області

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ, ЯКА ПІДЛЯГАЄ ЗАСТОСУВАННЮ КВАЛІФІКАЦІЙНО-ДИСЦИПЛІНАРНИМИ КОМІСІЯМИ АДВОКАТУРИ РЕГІОНІВ

Я, Ягунов Дмитро Вікторович, адвокат (свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю № 1822), на підставі статті 40 Конституції України, Закону України «Про звернення громадян», статей 45, 52, 55 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» звертаюся до Національної асоціації адвокатів України, Ради адвокатів України та Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури з цим спільним зверненням щодо питання, яке має системне значення для всієї дисциплінарної практики адвокатури України.

1. ПІДСТАВИ ТА МОТИВИ ЗВЕРНЕННЯ

Відповідно до статті 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (далі – Конвенція) ратифікована у передбаченому законом порядку є обов'язковою для всіх органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також для органів, яким законом делеговано публічно-владні повноваження.

Згідно зі статтею 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) як джерело права.

Відповідно до статті 2 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» законодавство України про адвокатуру та адвокатську діяльність ґрунтується на Конституції України і складається з цього Закону, інших законодавчих актів України. Відповідно до статті 4 цього Закону адвокатська діяльність здійснюється на принципах верховенства права та законності.

Кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури регіонів (далі – КДКА) відповідно до статей 33–42 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» наділені повноваженнями вирішувати питання про дисциплінарну відповідальність адвоката, включаючи застосування найтяжчого дисциплінарного стягнення – позбавлення права на

22 вересня 2026 року

заняття адвокатською діяльністю. Такі повноваження за своєю природою є юрисдикційними: КДКА на підставі закону, за встановленою процедурою, вирішує спір про права адвоката (право на професію, право на репутацію, право на свободу вираження поглядів) та ухвалює рішення, яке є обов'язковим і безпосередньо змінює правовий статус особи.

ЄСПЛ ще у рішеннях у багатьох справах сформулював принцип, згідно з яким дисциплінарне провадження, результатом якого може бути тимчасове або постійне позбавлення права займатися професією, становить **«спір щодо прав та обов'язків цивільного характеру»** у розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції. При цьому Суд визнав, що дисциплінарний орган професійної організації, який вирішує такий спір, повинен або сам відповідати вимогам статті 6 Конвенції, або його рішення має підлягати подальшому контролю з боку судового органу, що має «повну юрисдикцію» та надає гарантії статті 6.

Поняття «суд» у розумінні статті 6 Конвенції є **автономним і не залежить від назви органу або його місця у системі органів держави**. Орган професійного самоврядування, наділений законом повноваженнями вирішувати спір про права особи, є «судом» у розумінні Конвенції, якщо він вирішує справу на підставі норм права та за встановленою процедурою.

Стосовно саме адвокатів ЄСПЛ неодноразово підтверджував застосовність статті 6 Конвенції до дисциплінарних проваджень, що здійснюються органами адвокатського самоврядування. У цих справах Суд розглядав такі питання, як незалежність та безсторонність дисциплінарних органів адвокатури, публічність розгляду, тривалість провадження, обґрунтованість рішень, а також обсяг подальшого судового контролю за рішеннями дисциплінарних органів.

Особливе значення для України мають рішення ЄСПЛ, що стосуються дисциплінарних органів, до складу яких входять представники самої професії, де порушення статті 6 було встановлено через структурні зв'язки членів дисциплінарного органу з учасниками спору, де Суд сформулював вимоги до незалежності та безсторонності дисциплінарного органу, який формується переважно з представників однієї корпорації, та до обсягу подальшого судового перегляду, де Суд узагальнив підходи до дисциплінарних проваджень, публічності розгляду та «повноти юрисдикції» судового контролю.

Практика ЄСПЛ щодо дисциплінарних органів професійних організацій є надзвичайно широкою і охоплює десятки рішень, ухвалених щодо різних держав, різних професій (адвокати, лікарі, судді, нотаріуси, архітектори, аудитори) та різних аспектів статті 6 Конвенції, а також статей 7, 8, 10 Конвенції та статті 1 Першого протоколу.

Водночас ані Положення про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність, ані Правила адвокатської етики не містять переліку або хоча б орієнтовних критеріїв визначення того, які саме рішення ЄСПЛ підлягають застосуванню КДКА регіонів. Рішення ВКДКА за скаргами на рішення КДКА регіонів також не містять системного посилення на практику ЄСПЛ.

Внаслідок цього в дисциплінарній практиці адвокатури України склалася ситуація, коли застосування практики ЄСПЛ КДКА регіонів має випадковий, фрагментарний та несистемний характер, що не відповідає принципу правової визначеності, який є складовою верховенства права.

За таких обставин вважаю, що органи адвокатського самоврядування, які відповідно до статей 45, 52 та 55 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» здійснюють забезпечення незалежності адвокатури, узагальнення дисциплінарної практики та методичне керівництво діяльністю КДКА регіонів, зобов'язані визначити свою офіційну позицію з цього питання.

2. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ВИЗНАЧЕННЯ

Для повноти та конкретизації цього звернення зазначаю, що, на моє переконання, потребують визначення принаймні такі групи практики ЄСПЛ, які мають застосовуватися КДКА регіонів:

1. Практика щодо застосовності статті 6 Конвенції до дисциплінарних проваджень стосовно адвокатів та щодо кваліфікації таких проваджень як «цивільних» або «кримінальних», а також практика щодо кваліфікації позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю як втручання у право на повагу до приватного життя за статтею 8 Конвенції.

2. Практика щодо незалежності та безсторонності дисциплінарного органу, включаючи об'єктивний та суб'єктивний тести безсторонності, вимоги до складу органу, підстави для відводу його членів та наслідки участі в розгляді осіб, пов'язаних зі скаржником або з предметом спору.

3. Практика щодо публічності дисциплінарного розгляду та права на публічне слухання.

4. Практика щодо принципу рівності сторін та змагальності, включаючи право адвоката бути повідомленим про всі матеріали дисциплінарної справи, право знати позицію скаржника та відповідати на неї, право подавати докази та допитувати осіб.

5. Практика щодо права на вмотивоване рішення та обов'язку дисциплінарного органу відповісти на ключові аргументи сторони.

6. Практика щодо розумної тривалості дисциплінарного провадження.

7. Практика щодо правової визначеності та передбачуваності підстав дисциплінарної відповідальності, включаючи вимоги до «якості закону» та неприпустимість застосування дисциплінарних норм за аналогією або з непередбачуваним для адвоката результатом.

8. Практика щодо свободи вираження поглядів адвоката (стаття 10 Конвенції), зокрема стосовно висловлювань адвоката в судовому засіданні, у процесуальних документах, у публічних виступах та в засобах масової інформації, стосовно критики суду, прокуратури, органів досудового розслідування та інших адвокатів, а також стосовно пропорційності дисциплінарних стягнень за такі висловлювання.

9. Практика щодо пропорційності дисциплінарних стягнень, зокрема позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю як найтяжчого заходу, та щодо необхідності індивідуалізованої оцінки обставин справи при обранні стягнення.

10. Практика щодо обсягу подальшого судового контролю за рішеннями дисциплінарних органів та вимоги «повної юрисдикції» суду, який здійснює перегляд.

Наведений перелік є **орієнтовним** і не претендує на вичерпність. Його наведення має на меті продемонструвати, що йдеться не про абстрактне запитання, а про конкретну, добре структуровану практику ЄСПЛ, застосування або незастосування якої КДКА регіонів безпосередньо визначає законність дисциплінарних рішень та відповідність України її міжнародним зобов'язанням.

3. ПИТАННЯ, НА ЯКІ ПРОШУ НАДАТИ ВІДПОВІДЬ

З огляду на викладене, керуючись статтями 1, 3, 15, 19, 20 Закону України «Про звернення громадян», статтями 45, 52, 55 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», прошу надати мені письмову відповідь по суті на такі питання:

1. Чи поділяють Національна асоціація адвокатів України, Рада адвокатів України та Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури та КДКА Одеської області позицію, що кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури регіону при розгляді дисциплінарної

22 вересня 2026 року

справи стосовно адвоката є «судом» у розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції та, відповідно, зобов'язана безпосередньо забезпечувати гарантії статті 6 Конвенції на стадії дисциплінарного провадження?

2. Які саме рішення ЄСПЛ (із зазначенням назви справи, номера заяви та дати ухвалення) Національна асоціація адвокатів України, Рада адвокатів України та Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури та КДКА Одеської області вважають такими, що підлягають обов'язковому застосуванню кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями адвокатури регіонів у дисциплінарних провадженнях стосовно адвокатів? Прошу надати відповідь окремо щодо кожної з груп практики ЄСПЛ, наведених у цьому зверненні, а також щодо інших груп, які, на думку адресатів, є релевантними.

3. Чи ухвалювалися Радою адвокатів України або Вищою кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури будь-які рішення, роз'яснення, узагальнення, методичні рекомендації або інші акти з питань застосування Конвенції та практики ЄСПЛ кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями адвокатури регіонів? Якщо так, прошу надати їх копії або зазначити реквізити та місце оприлюднення. Якщо ні, прошу повідомити, чи планується ухвалення таких актів і в які строки.

4. Чи здійснювала Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури узагальнення дисциплінарної практики кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури регіонів на предмет її відповідності статті 6 Конвенції та практиці ЄСПЛ? Якщо так, прошу надати результати такого узагальнення.

Відповідно до статті 20 Закону України «Про звернення громадян» прошу розглянути це звернення та надати письмову відповідь по суті в установлений законом строк. Відповідь прошу надіслати на зазначену вище поштову адресу та на електронну адресу **d.yagunov@gmail.com**

Копія цього запиту надсилається до ЄСПЛ у справі *Yagunov v. Ukraine*.

22 вересня 2026 року

адвокат Дмитро Ягунов

Neue Aula, Raum 026, Geschwister-Scholl-Platz
72074, Tübingen, Baden-Württemberg, Germany

d.yagunov@gmail.com

+38 (068) 176 76 26

22 вересня 2026 року